

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ, КІРАЎНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР, МІНІСТЭРСТВА КІНАМАТАГРАФІІ БССР І КАМІТЭТА ПА СПРАВАХ КУЛЬТУРНА-АСВЕТНЫХ УСТАНОУ ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР.

№ 37 (684)

Субота, 11 верасня 1948 года.

Цана 50 кап.

Навуку—на службу народу! Аб становішчы і задачах біялагічнай навукі ў БССР

ПАСТАНОВА

пашыранага паседжання Прэзідыума Акадэміі навук БССР з удзелам навуковых работнікаў акадэміі, выкладчыкаў біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх навук у вышэйшых навучальных установах БССР, навуковых работнікаў вопытных станцый, аграрнаму і практыкаў сельскай гаспадаркі рэспублікі

Гэтымі днямі адбылося пашыранае паседжанне Прэзідыума Акадэміі навук БССР, прысвечанае абмеркаванню становішча і задач біялагічнай навукі ў Беларусі. У рабоце паседжання прынялі актыўны ўдзел навуковыя работнікі, выкладчыкі, біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх навук, аграрны і практыкаў сельскай гаспадаркі рэспублікі.

Факт удзелу ў рабоце паседжання непасрэдна практыкаў сацыялістычнай сельскай гаспадаркі сведчыць, што навука ў нашай краіне непарульна звязана з народам і служыць народу. Для савецкага вучонага найвышэйшай апажы яго дзейнасці з'яўляецца практычнае ажыццяўленне яго навуковых дасягненняў.

Выключнае развіццё ў Савецкім Саюзе атрымала перадавая мічурынская біялагічная навука. Пабудаваная на прынцыпах дыялектычнага матэрыялізму, яна з'явілася вынікай пераўтваральнай сілы прыроды. Яна стала непасрэдным памочнікам для работнікаў сельскай гаспадаркі ў вывядзенні новых гатункаў збожжавых і тэхнічных культур, у наспыненні павышэнні ўрадкаванасці.

Сіла мічурынскай навукі—у яе прагрэсіўнасці, рэвалюцыйнасці, у яе правільным матэрыялістычным падыходзе пры вырашэнні навуковых праблем. Авагоданне мічурынскай навукі узбройвае савецкіх людзей у іх барацьбе за актыўнае пераўтварэнне прыроды, дапамагае ім дамагацца новых поспехаў у сваёй стваральнай працы. Навуковая дзейнасць самага Мічурына, вынікі яго плённай работы з'яўляюцца яркім прыкладам таго, што толькі ідучы па мічурынскім шляху савецкія вучоныя могуць разлічваць на поспех. Варта адзначыць, што вялікі рускі вучоны Мічурын пакінуў нам у спадчыну звыш 300 гатункаў плодова-ягадных культур, якія знайшлі сваё практычнае прымяненне ва ўсіх кутках нашай Радзімы. Яго навуковая дзейнасць была непарульна звязана з практыкай жыцця.

«Навука, якая парвала сувязі з практыкай, з вопытам,—значнае таварыш Сталін,—якая-ж гэта навука? Калі-б навука была такой, якой яе паказваюць некаторыя нашы кансерватыўныя таварышы, то яна даўно загніла-б для чалавецтва. Навука таму і называецца навукай, што яна не прызнае фетышаў, не баіцца падняць руку на аджываючае, старое і чужае праслававанае да голасу вопыту, практыкі».

Хіба-ж можна назваць навукай рэакцыйнай, ідэалістычнай і антынавуковай тэорыі Вейсманна—Мендэля—Маргана, якія прапагандавалі бездапаможнасць чалавека ў барацьбе з прыродай, фетышызм, ідэю вышыводнасці. Гэтыя антынавуковыя тэорыі, пабудаваныя на ідэалістычнай аснове, народжаны рэакцыйнай буржуазіяй і дамагаюць ёй умацоўваць сваё панаванне. Яны па сваёй сутнасці накіраваны супроць народа, у абарону эксплуатацыйнага вышыводнасці, што прадстаўляе вейсманна-мендэля-марганаўскай «навуку» ў шыткі сустракаюць прагрэсіўную і рэвалюцыйную навуку Мічурына. Гэтая барацьба ёсць адна з форм класовай барацьбы на ідэалістычным фронце, барацьбы сацыялізма супроць капіталізма на сусветнай арэне.

Жывёнская сесія Усеаюзнай Акадэміі сельскагаспадарчых навук імя В. І. Леніна і даклад акадэміка Т. Д. Лысенкі «Аб становішчы ў біялагічнай навукі» з'явіліся яркай дэманстрацыяй тэарэтычнай і практычнай перамогі вучэння Мічурына над рэакцыйнымі і антынавуковымі вейсманна-марганаўскімі тэорыямі. Разам з тым, на сесіі вывілася, што сярод некаторых нашых вучоных ёсць такія, якія падтрымліваюць рэакцыйныя вейсманна-марганаўскія тэорыі. Ім быў дадзены належны адпор.

Значны адрозок часу прыхільнікі вейсманнаўска-марганаўскай тэорыі, гэтыя заўзятыя нізкапаклоннікі перадаваў буржуазнай навукай, прапагандавалі ў некаторых навуковых установах Беларусі чужую нам ідэалогію. Яны прынесьлі намала шкоды справе падрыхтоўкі і выхавання новых кадраў для нашай сельскай гаспадаркі. Прафесары Жэбрак, Вакар, Вінберг і іншыя, прытрымліваючыся і прапагандавалі антынавуковыя і рэакцыйныя погляды, усёй сваёй дзейнасцю тармазілі развіццё біялагічнай навукі ў рэспубліцы. На свае бясплодныя пошукі яны растрывалі сотні тысяч рублёў дзяржаўных сродкаў, не прыносячы народу ніякай практычнай карысці. Вынікі шматгадовай «працы» Жэбрака, як зазначалася ў выступленні вучоных, можна было-б змясціць у некалькіх прабірках, а ўраджай з «вопытнага поля» Вакара — у адной прабірцы. Да такіх смехотворных вынікаў дакаціліся гэтыя вучоныя.

Прыведзеныя факты з'яўляюцца яркім доказам нікічмыні і нікому непатрэбных пошукаў Жэбрака, Вакара і іншых марганістаў.

Прыхільнікі рэакцыйных вейсманнаўска-марганаўскіх тэорыі на пашыраным паседжанні Прэзідыума Акадэміі навук БССР былі разбіты неабержанымі фактамі з практыкі сацыялістычнай сельскай гаспадаркі. У прынятай пастанове намечаны канкрэтныя меры, якія расчыняць дарогу перадавай мічурынскай біялагічнай навукі.

Але было-б памылковым лічыць, што барацьба з рэшткамі рэакцыйных і антынавуковых ідэй у галіне біялогіі закончана.

Трэба ўзмацніць прапаганду і папулярнасцю сярод шырокіх працоўных мас мічурынскай аграрна-навукова-даследчых работ Акадэміі навук БССР, праграмы па біялогіі і прыродазнаўству для вышэйшых і сярэдніх навучальных устаноў, а таксама школах рэспублікі і ачысціць іх ад антынавуковых тэорыі.

Таварыству па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў Беларускай ССР і Камітэту культуры-асветных устаноў пры Савецкім Міністраце БССР неабходна арганізаваць шырокую прапаганду дасягненняў перадавай сельскагаспадарчай навукі, папулярнасцю мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі, якая мае цесную сувязь з жыццёвай практыкай.

Савецкая навука павінна жыць інтарэсамі народа і служыць інтарэсам народа!

Гістарычная сесія Усеаюзнай Акадэміі сельскагаспадарчых навук імя В. І. Леніна, якая адбылася ў Маскве ў жніўні г. г., азнаменавалася разгромам рэакцыйнага ідэалістычнага вейсманіска-мендэліска-марганаўскага напрамку ў біялогіі, пасьбіты якога прававалі затармазіць перамогазнаснае развіццё сацыялістычнай мічурынскай біялогіі.

Разгром антымічурынскага рэакцыйнага напрамку ў біялогіі адкрывае яшчэ больш шырокія перспектывы для творчага развіцця ўсіх галін біялагічнай, сельскагаспадарчай і медыцынскай навукі ў інтарэсах сацыялістычнага будаўніцтва.

Адобраны ЦК ВКП(б) даклад акадэміка Лысенкі і выступленні савецкіх вучоных на сесіі Усеаюзнай Акадэміі сельскагаспадарчых навук імя В. І. Леніна з'явіліся выдатным вынікам вострай ідэалістычнай барацьбы мічурынскага матэрыялістычнага, адзіна навуковага і сапраўды прагрэсіўнага напрамку ў біялогіі, які выражае марксісцка-ленінскі светогляд у прыроднаўчстве і садейнічае вырашэнню задач развіцця сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, — супроць рэакцыйнага вейсманіска-мендэліска-марганаўскага напрамку, які адарваў ад практыкі сацыялістычнага будаўніцтва і з'яўляецца адлюстраваннем буржуазнага светогляду ў біялогіі.

Мічурынскі напрамак у біялогіі творча аб'явіў тэорыю эвалюцыі, раскрыў законы развіцця жывой прыроды, раслін і жывёл, усё выдатна ўклад у практыку сацыялістычнай сельскай гаспадаркі савецкай краіны. Лепшыя гатункі бульбы, плодowych, ягадных, гародных, збожжавых і іншых культур выведзены метадамі мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі.

Навуковыя ўстановы Акадэміі навук БССР, ВУН і вопытныя сельскагаспадарчыя станцыі Беларусі з пачатку свайго існавання скарыстоўвалі мічурынскія метады і прытрымліваліся матэрыялістычнага мічурынскага напрамку ў біялогіі.

Аднак Акадэмія навук Беларускай ССР, навуковыя ўстановы і ВУН рэспублікі слаба прапагандавалі мічурынскую матэрыялістычную біялогію, зусім недавальняюча влі рабату па ўкараненню дасягненняў мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі ў практыку сацыялістычнай сельскай гаспадаркі БССР. У складзе членаў і членаў-карэспандэнтаў Акадэміі па Адзяленню біялагічных навук неадстаткова прадстаўлены біялагі-мічурынцы.

Прэзідыум Акадэміі навук БССР ранейшага складу не выгрэў ідэалістычны вейсманна-марганаўскі напрамак у біялогіі, які прапагандаваў адзін з найбольш агрэсіўных прадстаўнікоў гэтага рэакцыйнага напрамку сапраўдных членаў Акадэміі навук БССР А. Р. Жэбрак, а рад членаў Акадэміі (гг. Нямчынаў, Аляксееў) актыўна падтрымлівалі Жэбрака.

Прэзідыум Акадэміі навук БССР новага складу, не глядзячы на свае адмоўныя адносіны да марганізма-мендэлізма, лібральна падшыў да работ, правадзімых праф. Жэбракам, у выніку чаго таматыка, кіруемая Жэбракам, была ўключана ў трыгоднае план работ Акадэміі і вынесены рашэнні прэзідыума аб аказанні дапамогі Жэбраку ў правядзенні яго пабудаваных на рэакцыйна-ідэалістычнай аснове і бясплодных па сутнасці вопытаў.

Бюро Адзялення біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх навук Акадэміі навук БССР і акадэмік-сакратар Адзялення праф. Годнеў Т. Н. не арганізавалі і не ўзначалілі барацьбы з мендэлізмам-марганізмам.

Уваходзячы ў склад Адзялення біялагічных навук Акадэміі навук БССР Інстытуты біялогіі, сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, меліярацыі, воднай і балотнай гаспадаркі, Інстытут тэарэтычнай медыцыны да апошняга часу не разгарнулі актыўнай барацьбы з вейсманізмам-мендэлізмам-марганізмам. Прафесару Жэбраку была прадстаўлена магчымасць свае бясплодныя і заганыя ў сваёй аснове эксперыменты ў Інстытуце сацыялістычнай сельскай гаспадаркі і ў 1948 годзе ў Інстытуце біялогіі Акадэміі навук БССР.

Зусім недавальняюча прадстаўлена выкладанне біялагічных навук у вышэйшых навучальных установах, сельскагаспадарчых тэхнікумах і школах БССР. Вучэнне Мічурына—Вільямса—Лысенкі, дасягненні мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі вельмі слаба папулярызаваліся ў кафедрах навучальных устаноў.

У асобных вышэйшых навучальных установах (біялагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта, Беларускі сельскагаспадарчы інстытут у Горках і іншыя) прапагандаваліся рэакцыйныя ідэі вейсманізма-мендэлізма-марганізма асобнымі выкладчыкамі (праф. Вінберг, праф. Вакар, дацэнт Леппер і другія).

Вопытныя станцыі Міністэрства сельскай гаспадаркі БССР і сельскагаспадарчыя навучальныя ўстановы рэспублікі не сталі яшчэ цэнтрамі актыўнай прапаганды мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі і мала садейнічалі ўкараненню яе дасягненняў у практыку сацыялістычнай сельскай гаспадаркі.

Шырокія магчымасці прапаганды навуковых ведаў: перыядычны друк, лекцыі па лініі Таварыства па пашырэнню палітычных і навуковых ведаў і Камітэта па справах культуры-асветных устаноў, выданне навукова-папулярнай літаратуры, радыё, кіно — не былі скарыстаны для пашырэння дасягненняў мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі сельскай гаспадаркі, у масах калгаснага сялянства і рабочых саўгасаў.

Прэзідыум Акадэміі навук пастанавіў:

1. Поўнацю адобрыць рашэнні жывёльнай сесіі Усеаюзнай Акадэміі сельскагаспадарчых навук імя В. І. Леніна і прыняць іх да кіравання ў навуковай, выкладчыцкай і навукова-папулярна-аградарскай рабоце.

2. Выключыць з плана навукова-даследчых работ Акадэміі навук БССР па 1948—1950 гг. тэмы, правадзімыя пад кіраваннем А. Р. Жэбрака, а імяна: «атрыманне тэтрапаліноўных форм грэчкі і проса» і «фармаўтарвалны працэс у складаных міжвідавчых гібридах пшаніцы», які антынавуковыя і не прадстаўляючы тэарэтычнай і практычнай вартасці.

Ліквідаваць лабараторыю паталогіі ў Інстытуце біялогіі Акадэміі навук БССР, якая ўзначалвалася А. Жэбракам, выключыў ад пасады старшага навуковага супрацоўніка Інстытута біялогіі прафесара Жэбрака і вывесці яго са складу вучоных саветаў Інстытута батанікі і Інстытута сацыялістычнай сельскай гаспадаркі Акадэміі навук БССР.

3. З прычыны таго, што акадэмік-сакратар Адзялення біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх навук Акадэміі навук БССР прафесар Т. Н. Годнеў не заняў прынятай пазіцыі ў пытаннях кіравання работай Адзялення біялагічных навук і яго ўстаноў, вызваліць яго ад абавязкаў акадэміка-сакратара Адзялення біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх навук Акадэміі навук БССР. Прэзідыум Акадэміі навук БССР патрабуе ад прафесара Т. Н. Годнева, каб ён сваёй далейшай работай у Інстытуце біялогіі Акадэміі навук БССР і як член прэзідыума Акадэміі веў актыўную барацьбу за мічурынскую аграрна-навукова-аградарскую ідэалогію супроць ідэалістычных і рэакцыйных тэорыі.

Да чарговай сесіі Акадэміі навук БССР, якой прадстаіць абраць акадэміка-сакратара Адзялення біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх навук, ускладзі абавязкі акадэміка-сакратара Адзялення на віце-прэзідэнта Акадэміі навук БССР І. С. Лушнівіча. Намеснікам акадэміка-сакратара Адзялення біялагічных навук зацвердзіць члена-карэспандэнта Акадэміі навук БССР В. І. Шампеля.

4. Абавязаць Адзяленне біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх навук Акадэміі навук БССР і дырэктараў Інстытутаў: біялогіі, сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, меліярацыі, воднай і балотнай гаспадаркі распаўваць і прадставіць прэзідыуму Акадэміі навук план мерапрыемстваў па пашырэнню работ Акадэміі навук у галіне генетыкі і селекцыі сельскагаспадарчых раслін і жывёл, улічышы пры гэтым увес аб'ём работ і найбольш каштоўныя дасягненні па генетыцы і селекцыі, выконваемыя вопытнымі станцыямі і навучальнымі ўстановамі БССР. Уключыць гэтыя мерапрыемства ў план работ Акадэміі навук БССР па 1949—1950 гг.

5. Для папулярызцыі мічурынскіх метадаў работы ў галіне збожжавых, тэхнічных, плодowych, гародных культур і ў галіне жывёлагадоўлі запрапанаваць рэдакцыяна-выдавешчаму савету Акадэміі навук БССР прадугледзець у плане выданняў 1949 года Акадэміі навук БССР выданне мапаграфій, падвожачных вынікаў работ па мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі Акадэміі навук БССР, так і вопытных станцый, а таксама навукова-папулярнай літаратуры па гэтых пытаннях.

6. Прызнаць неабходным прадугледзець у выданым плане Беларуска-дзяржаўнага 1949 год выдучы і свет вялікімі тыражамі на Беларусі і рускай мовах масавай сельскагаспадарчай літаратуры аб вучэнні Мічурына, Лысенкі, Дакучаева, Вільямса і практычных дасягненнях мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі.

7. Прадугледзець значнае павелічэнне падрыхтоўкі ў 1948—1950 гг. навуковых кадраў па матэрыялістычнай біялогіі праз аспірантуру і дактарантуру, у тым ліку падрыхтоўку навуковых кадраў з ліку аграрнаму і другіх спецыялістаў сельскай гаспадаркі, практыкаў-мічурынцаў.

8. Лічыць неабходным, каб дырэктары навучальных устаноў, дэкані біялагічных і прыроднаўчых факультэтаў і адзяленняў, кіраўнікі кафедр, выкладчыкі біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх навук, а таксама выкладчыкі марксізма-ленінізма і дыялектычнага матэрыялізма забяспечылі ўсеабую папулярнасцю матэрыялістычнай мічурынскай біялогіі ў навучальных установах і сярод насельніцтва. Неабходна рашуча выкрываць пры гэтым рэакцыйныя ідэі вейсманізма-мендэлізма-марганізма.

9. Абавязаць Адзяленне біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх навук Акадэміі навук БССР аказаць дапамогу міністэрствам сельскай гаспадаркі, аховы здароўя, асветы БССР у правядзенні выкладання біялагічных навук у ВУН, тэхнікумах і школах, у інструктаванні выкладчыкаў, пераглядае і складанні новых праграм біялогіі і прыроднаўчства ў ВУН, тэхнікумах, і сярэдніх школах, а таксама складанні праграм і метадыкі работ школьнікаў на вопытных станцыях, прышкольных участках.

10. Праз рэспубліканскія і абласныя газеты, Таварыства па пашырэнню палітычных і навуковых ведаў і Лекцыйнае бюро Камітэта культуры-асветных устаноў разгарнуць сіламі навуковых работнікаў і спецыялістаў сельскай гаспадаркі шырокую папулярнасцю мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі і практычных дасягненняў сярод насельніцтва, у першую чаргу ў калгаснах і саўгасах.

11. Прызнаць неабходным максімальнае развіццё даследаванняў па мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі вопытнымі станцыямі рэспублікі. Вопытныя станцыі павінны стаць дзейнымі навуковымі цэнтрамі далейшага развіцця мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі, сапраўднымі ачагамі перадавай сельскагаспадарчай навукі, якія папулярызавалі-б навуковыя дасягненні мічурынскай аграрна-навуковай ідэалогіі ў ўкараненні і ў практыку сацыялістычнай сельскай гаспадаркі БССР.

Малюнак Л. Бойкі.

Дзень танкістаў

12 верасня ў сталіцы нашай Радзімы Маскве і ў сталіцах савецкіх рэспублік праграмычае ўрачыстае зацянне ў гонар доблесных воінаў — савецкіх танкістаў. У гэтым годзе савецкай бронетанкавай і механізаванай войскаў Савецкай Арміі наш народ сустракае ва ўмовах вялікага патрыятычнага ўздыму. Рабочы клас з часцю выконвае сваё абавязальства, дазваляе вялікаму Сталіну, — выкапаць пасляваенную пшадню ў чатыры гады. Зараз не толькі паасобныя рабочыя і брыгады, але і многія заводы даюць краіне прадукцыю па 1949 і 1950 год. Калгаснае сялянства вырастае ў гэтым годзе небывалым ураджай, адлае дзяржава звыш плана дзесяткі мільяёнаў пудоў збожжа. Хутка новыя залатыя зоркі Герояў Сацыялістычнай Працы горда зацянюць на грудзях перадавой сельскай гаспадаркі.

Беларускі народ асабліва ўдзячны нашым бястрышым танкістам. У Беларусі пры дапамозе танкаў 23 чэрвеня 1944 года была праварана доўгатэрміновая абарона ворага ў надзвычайна кароткі тэрмін. Буліны танкавыя і механізаваныя злучэнні развілі поспех і праследвалі праціўніка на глыбіню да 500 кіламетраў. 3-га ліпеня танкавыя злучэнні вызвалілі нашу сталіцу Мінск, у той час, як галоўныя сілы немцаў влі баі з войскамі 2-га Беларускага фронту на рубяжы ракі Барозы.

Гэтыя баевыя поспехі нашых воінаў былі вынікам бясшывага адвагі танкістаў, перапраўленай тэхнікі, мудрасці і пранікнёнасці сталінскай вайскавай навукі, якая праправавала новыя формы боя на абружэнне з дапамогай буйных мас танкаў.

Наш народ ніколі не забудзе велізарныя заслугі танкістаў у справе разгрому крывавых гітлераўскіх арміяў. Гэтыя заслугі адзначаны 315 разоў у загадах Вархоўнага Галоўнакамандуючага Узброеных сіл СССР Вялікага Сталіна.

1120 танкістаў удастоены звання Герояў Савецкага Саюза, а 18 чалавек удастоены гэтага звання двойчы.

У летапісах гісторыі залатымі літарамі будуць запісаны імёны таленавітых і храбрых сталінскіх палкаводцаў—танкістаў Рыбалькі, Лешчанкі, Вагданава, Каткова ды іншых.

У мірны час савецкія танкісты, вывучаючы вопыт Айчынай вайны, нястомна павышаюць сваё баявое майстэрства, з'яўляюцца надзейнай апарай сацыялістычнай Радзімы, грознай перапраўляюць падпальшчыкам новай вайны.

Вялічныя подзвігі танкістаў заслужылі быць ўслаўленымі ў рамане, аповесцях, паэмах. На жаль, наша літаратура значным дасягненнямі ў гэтай галіне не можа пахваліцца. Савецкія пісьменнікі ў вялікім даўгу ў саўвчых танкістаў — верных сямю савецкага народа. Наш святы абавязак — напісаць творы, вартыя эпічных танкавых бітваў, пераможцаў і якіх былі савецкія танкісты; стварыць вобразы танкістаў і выдатных палкаводцаў, гераічных салдат і афіцэраў.

Савецкі народ заўсёды з вялікай любоўю ставіцца да нашых бронетанкавых сіл. Варта прыгадаць, што працоўныя савецкай краіны за кароткі час сабрали на пабудову танкавых калон больш шасці мільярдў рублёў.

Забяспечаныя перадавай баявой тэхнікай, савецкія танкісты накрылі свае спякі неўміручай славай. Магутныя браніраваныя злучэнні Савецкай Арміі прарывалі мацвяшчыя варажыя абарону, рабілі легендарныя рейды, першымі неслі вызваленне акупіраваным гарадам і вёскам.

Слава магутным і доблесным савецкім бронетанкавым сіламі! Слава сталінскім танкістам!

Сярод артыстаў, якія прыязджаюць у Мінск, майстры рускай сцэны: народныя артысты СССР—Е. Турчанава, В. Рыжова, Н. Якаўлеў, народныя артысты РСФСР—Е. Гоголева, Д. Заркава, Н. Зубаў, М. Ленін, С. Мяжнінскі, Н. Рыбнік і інш.

ГАСТРОЛІ МАСКОўСКАГА ДЗЯРЖАўНАГА МАЛОГА ТЭАТРА ў МІНСКУ

Заўтра спятаклем «Шклянкі надзеі» Е. Скрыба пачынае гастролі ў Мінску Маскоўскі Дзяржаўны ардына Леніна Акадэмічны Малы тэатр. На працягу двух тыдняў стары рускі тэатр пажама глядзучыя спектаклі: «Праўда добра, а шчасце лепш»—А. Астроўскага, «Інжынер Сяргеў»—В. Рока, «Шігаліён»—Б. Шоў.

У сталіцы БССР Малы тэатр прабудзе да 26 верасня.

Дзевятнаццаты том Твораў В. І. Леніна

Вышаў з друку падрыхтаваны Інстытутам Маркса—Энгельса—Леніна пры ЦК ВКП(б) дзевятнаццаты том чацвёртага выдання твораў В. І. Леніна.

У дзевятнаццаты том уваходзяць творы В. І. Леніна, напісаныя ў савікаві—снежні 1913 года, у перыяд новага ўздыму рэвалюцыйнага руху ў Расіі. Большую частку тома складаюць артыкулы, апублікаваныя ў агульнадзяржаўным друку: у газетах «Правада», «Наш путь», у часопісу «Просвешчэнне».

У артыкулах «Тры крыніцы і тры састаўныя часткі марксізма», «Да дваццатипяцігоддзя смерці Іосіфа Дзінгена», «Аб лібральным і марксісцкім разуменні класовай барацьбы», «Перапіска Маркса з Энгельсам» Ленін падае і развівае асноўныя пытанні тэорыі марксізма.

Распрацоўкі і абгрунтаванне большышчэй праграмы па нацыянальнаму пытанню прысвечаны артыкулы «Аб нацыянальнай праграме РСДРП», «Рабочы клас і нацыянальнае пытанне» і інш.

Значнае месца ў томе займаюць артыкулы, накіраваныя супроць меншавікоў-ліквідатараў, трыдзістаў, бундаўцаў і эсэраў, артыкулы, прысвечаныя пытанням барацьбы за ўмацаванне большышчэй партыі і адзінства рабочага класа.

У томе змешчаны дакументы, якія характарызуюць кіраўніцтва Леніна большышчэй фракцыяй ІV Дзяржаўнай думы, практы прамоў «Да пытання аб палітыцы міністэрства народнай асветы», «Да пытання аб аграрнай палітыцы (агульнай) сучаснага ўрада», артыкулы—«Думская сямёрка», «Матэрыялы да пытання аб барацьбе ўнутры с.д. думскай фракцыі» і іншыя.

Цыкл артыкулаў прысвечаны пытанням сусветнай эканомікі і палітыкі. У іх Ленін асвятляе факты загівавання капіталізма, росту ўзбраення і падрыхтоўкі імперыялістычнай вайны, прабуджэння каланіяльных народаў і крытыкуе растучы апаратурызм у міжнародным рабочым руху. У томе друкаваны дзевяць дакументаў, якія ўпершыню ўключаны ў творы В.

У Прэзідыуме Акадэміі навук Беларускай ССР

Пашыранае паседжанне Прэзідыума Акадэміі навук БССР, прысвечанае становішчу і задачам біялагічнай навукі

3—4 верасня адбылося пашыранае паседжанне Прэзідыума Акадэміі навук БССР. У работах Прэзідыума прынялі ўдзел сапраўдныя члены і члены-карэспандэнты Акадэміі навук БССР, супрацоўнікі і выкладчыкі Беларускай дзяржаўнай універсітэты, навуковыя работнікі навукова-даследчых інстытутаў і вопытных станцый, выкладчыкі біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх дыспінсіяў вышэйшых навучальных устаноў, аграномы, спецыялісты сельскай гаспадаркі і калгаснікі-вопытнікі—усяго 850 чалавек.

У работах Прэзідыума Акадэміі навук прымаў удзел сакратары ЦК КП(б)Б Н. І. Гусараў, С. Д. Ігнацьеў, М. Т. Іаўчук, М. В. Зямлянін, намеснікі старшын Савета Міністраў БССР К. В. Кісялёў і С. С. Касцюк, міністр асветы БССР П. В. Саевіч, тав. І. Ф. Грыгор'еў (сектар навукі асветы прапаганды і агітацыі ЦК ВКП(б)).

Адкрываючы паседжанне, прэзідэнт Акадэміі навук БССР Н. І. Грашчанкаў сваё першае слова прысвяціў светлай памяці Андрэя Аляксандравіча Жданова—выдатнага марксісцкага тэарэтыка, палкага барацьбіта за чыстату ленынска-сталянінскай ідэалогіі, за савецкую сацыялістычную культуру і навуку, за камунізм.

Удзельнікі паседжання ўшанавалі ўстававаннем памяць незабытнага Андрэя Аляксандравіча Жданова.

Паседжанне заслухала і абмеркавала даклад прэзідэнта Акадэміі навук БССР Н. І. Грашчанкава «Аб становішчы і задачах біялагічнай навукі ў БССР» і даклад віцэ-прэзідэнта Акадэміі навук БССР І. С. Луцінічыча—«Мічурынская аграрыялогія і яе роля ў развіцці сацыялістычнай сельскай гаспадаркі БССР».

Дакладчыкі падрабязна асветлілі вынікі жыццёвай сесіі Усесаюзнай Акадэміі сельскагаспадарчых навук імя В. І. Леніна, адзначылі яе велізарнае значэнне ў справе разгрому ідэалістычнага вейсманісцка-марганісцкага напрамку, у справе далейшага развіцця біялагічнай навукі. Расказалі аб укладзе вучоных распрацовак і аднаўленне і далейшае развіццё сельскай гаспадаркі Беларускай ССР, дакладчыкі падрабязна сшынілі на цэнтральных праблемах біялогіі—спадчыннасці і зменлівасці арганізмаў, ускрылі реакцыйную, ідэалістычную сутнасць вейсманісцка-марганісцкага вучэння ў біялогіі, паказалі, што паслядоўнікі гэтага реакцыйнага напрамку—Жэбрак і яго прыхільнікі навеслі шкodu развіццю біялагічнай навукі ў Беларусі, тармазілі ўкараненне перадавой савецкай мічурынскай аграрыялогіі ў сельскагаспадарчую вытворчасць, дарэмна растрывалі велізарныя дзяржаўныя сродкі на ўліўную «даследчую» работу.

У спрэчках на дакладах тт. Грашчанкава і Луцінічыча выступілі: акадэмік-сакратар Аддзялення біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх навук Акадэміі навук БССР прафесар Т. Н. Годнеў, дырэктар Інстытута біялогіі Акадэміі навук БССР прафесар Н. А. Дарожкін, намеснік дырэктара Беларускага сельскагаспадарчага інстытута І. Ф. Гаркуша, старшы навуковы супрацоўнік Акадэміі навук БССР кандыдат біялагічных навук М. З. Пенер, старшы навуковы работнік Беларускай плодараднай вопытнай станцыі З. П. Собарава, заг. кафедры мікрабіялогіі Мінскага медыцынскага інстытута прафесар Б. Я. Эльберг, выкладчык Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта кандыдат біялагічных навук С. І. Налішчыца, прафесар Беларускага сельскагаспадарчага інстытута Б. А. Вакар, член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР дырэктар Інстытута сацыялістычнай сельскай гаспадаркі Акадэміі навук БССР В. І. Шмепель, намеснік дырэктара Беларускай плодараднай вопытнай станцыі кандыдат сельскагаспадарчых навук Л. А. Скрыпнічона, галоўны аграном Горацкага раённага аддзела сельскай гаспадаркі кандыдат сельскагаспадарчых навук Л. Б. Неймарк, нам. дырэктара Беларускай дзяржаўнай сельскагаспадарчай станцыі «Заазер'е» кандыдат сельскагаспадарчых навук Н. Д. Мухін, член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР прафесар Н. М. Замціян, сапраўдны член УАСГНІ і Акадэміі навук БССР О. К. Недрава-Зіхман, звышняя калгаска «Авангард» Гомельскага раёна, М. П. Красніца, старшы навуковы супрацоўнік Акадэміі навук БССР кандыдат сельскагаспадарчых навук І. Г. Майсееў, член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР прафесар С. М. Мляхін, дырэктар Інстытута філасофіі Акадэміі навук БССР кандыдат філасофскіх навук І. М. Ільшын, аграном Бабруйскага абласнога кіраўніцтва сельскай гаспадаркі Е. М. Рынькаў, член-карэспандэнт Акадэміі на-

вук БССР А. І. Лапо, заг. лабараторыі фізіялогіі кок-сагызу Акадэміі навук БССР кандыдат біялагічных навук С. М. Маштаню, дырэктар соўгаса «10-годдзе БССР», Любанскага раёна, Т. Е. Смірноў, кіраўнік кафедры зоолагіі Віцебскага педінстытута дацэнт А. І. Радзівіч, прафесар Мінскага медыцынскага інстытута П. Я. Герне, старшы навуковы супрацоўнік Беларускага навукова-даследчага інстытута лясной гаспадаркі Б. В. Рышкі, намеснік старшын Савета Міністраў БССР С. С. Насцюк, таварыш М. Т. Іаўчук.

Сапраўдны член Акадэміі навук БССР Т. Н. Годнеў у сваім выступленні сказаў:

— Сесія Усесаюзнай Акадэміі сельскагаспадарчых навук імя В. І. Леніна, якая скончылася ў жніўні, паказала поўнае таржашча мічурынскага напрамку ў біялогіі. Мічурынцы нашай краіны на чале з акадэмікам Т. Д. Лысенкам не толькі біюскач абаранілі гэтае вучэнне ад нападкаў ідэалістычна-марганісцкага, але і развілі яго. Распрацаваны практычны прыёмы актыўнага ўдзялення на развіццё раслін, якія шырока ўжываюцца ў практыцы сацыялістычнай сельскай гаспадаркі.

Вучоныя Беларускай Акадэміі навук і яе даследчыя ўстановы ў сваёй пераважнай масе стаяць на пазіцыях мічурынскага вучэння. Работы Інстытута сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, Інстытута біялогіі, Бадонага інстытута і іншых праводзіліся ў гэтым напрамку. Але колькасць і якасць гэтых работ недастатковы ў параўнанні з тымі задачамі, якія пастаўлены перад намі.

Трэба прама сказаць, што бюро Аддзялення не адала дастатковай увагі аб'яднанню работ усіх інстытутаў на базе паслядоўнага вядзення мічурынскага напрамку. Гэта даю магчымасць прафесору А. Р. Жэбраку прапагандаваць мендэлісцка-марганісцкую тэорыю спадчыннасці. Вона ў гэтым класіфікацыі на мяне, як на акадэміка-сакратара Аддзялення біялагічных навук.

Далей у сваім выступленні Т. Н. Годнеў спрабаваў апраўдаць беспрынцыповую пазіцыю ў біялагічнай навукі кіруемага ім Аддзялення і сваю асабіста і выступленні такіх адкрытых прыхільнікаў марганісцка, як праф. Вейсман, «перануміраваным» вейсманісцкім тэрмінам «і. г. д.» у заключэнне Т. Н. Годнеў прызнаў, што яго пазіцыя была накіраваная, што трэба было крытыкаваць Жэбрака і Вейсманісцка больш смела, па-большавіцку.

Прафесар Н. А. Дарожкін адзначыў у сваім выступленні, што Вейсманісцкі марганісцкі напрамак і працяглы шквалішчавасць да фармальнай генетыкі дадала не выпадкова, як гэта прабаваў сцвярджаць Т. Н. Годнеў. Скарыстаўшы прадастаўленую яму кафедру ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце, Вейсманісцкі навеслі шкodu біялагічнай навукі і справе падрыхтоўкі кадраў біялагаў.

— Хоць навукова-даследчыя работы Т. Н. Годнева, — сказаў Н. А. Дарожкін, — не маюць нічога агульнага з марганісцка-мендэлісцкай і ён слухае ў сваіх работах Цімарэву, аднак ён як вучоны-біялаг і кіраўнік Аддзялення біялагічных навук павінен займаць пэўную пазіцыю ў біялагічнай навукі і мець сваю думку.

Мы, работнікі Аддзялення біялагічных навук, адносіліся ліберальна да Жэбрака, не выкрывалі яго мендэлісцка-марганісцкую канцэпцыю.

Намеснік дырэктара Беларускага сельскагаспадарчага інстытута на навуковай частцы І. Ф. Гаркуша, выступлючы ў спрэчках, папрабаваў агуднымі фразамі прыкрыць сапраўднае становішча ў інстытуце, дзе доўгі час ардувала паслядоўнікі реакцыйнай марганісцкай пазіцыі ў біялагічнай навукі. Беларускай сельскагаспадарчай інстытут у Гораках—старэйшым цэнтры агранамічнай навукі ў Беларусі. У галіне навуковай работы ён павінен быць цесна звязаны з калгаснай вытворчасцю. Але гэтага не было, бо рад навуковых работнікаў інстытута не стаяў на пазіцыях мічурынскай аграрыялогіі.

Прамоўна не мог адказаць выразна на пытанне тав. Н. І. Гусарава, чаму Горацкі раён па ўзроўню сельскагаспадарчай вытворчасці не толькі нічым не вызначаецца, а з'яўляецца адным з адстаючых у Беларусі.

Вымушаны прызнаць, што ў інстытуце ёсць работнікі з марганісцкай пазіцыяй І. Ф. Гаркуша прабаваў ухіліцца ад адказнасці за аляктыўнасць ім і за выданне іх работ. Прафесар Б. А. Вакар, загадваючы кафедрай батанікі, праводзіць навуковую работу на метадах і прынцыпах марганісцка, а т. Гаркуша не толькі запыраў тэматыку яго работы, але і прапускаў тэтыя «спрацы» ў друк.

На пытанне з прэзідыума: «чаму т. Гаркуша рэдагуе і дазваляе выпускарца ў свет работы з реакцыйнай ўстаноўкамі?» т. Гаркуша прабаваў растлумачыць гэта так:

— Ёсць марганісты двух катэгорый—адкрытыя, прамяя і скрытыя, замаскіраваныя, якіх нягледзячы выклікае. Калі атрымліваеш работу, дзе не ўпамінаецца аб мендэлісцка-марганісцкай сутнасці, але дзе скрыта ваяцца сутнасць мендэлісцка-марганісцка, не ўдаецца выявіць гэтую сутнасць.

На заўвагу з прэзідыума: «Атрымаўшы працы, прасты аграном разбіраецца, а вы, вучоны—не можаце разабрацца», — т. Гаркуша прызнаў, што гэта з'яўляецца вынікам лібералізму і недапушчальнай аб'яктыўнасці ў адносінах да навуковай прадукцыі.

— Мы не заўсёды памятаем, — сказаў ён, — што ў навуцы адбылася вострая палітычная барацьба, таму і былі выпушчаны ў свет работы прафесара Б. А. Вакара. Інстытут мае ўсё магчымасці выправіць гэтыя памылкі і зробіць гэта ў сваёй далейшай рабоце.

Кандыдат біялагічных навук М. З. Пенер папрабаваў сшыніцца на выніках сесіі Усесаюзнай Акадэміі сельскагаспадарчых навук імя В. І. Леніна, на барацьбе паміж марганісцкім і мічурынскім і ідэалістычным реакцыйным марганісцка-мендэлісцкім напрамкамі. Марганісты выконваюць заказ заручэнай сувеснай рэакцыі, на службе ў якой яны знаходзяцца. Будучы людзьмі, адарванымі ад народа, не жадаючы працаваць на карысць народа, марганісты аказаліся на службе ў буржуазіі. За гэтай ідэалогіяй імперыялізма пайшлі некаторыя вучоныя СССР — Шмалыгаўзен, Завадзкі, Дубінін, Жэбрак і іх аднадумцы.

— Савецкая біялогія, — гаворыць тав. Пенер, — з'яўляецца дзіцячым савецкага ладу, дзіцячым сацыялістычнай сельскай гаспадаркі. Вялікая спадчына Мічурына заключаецца не толькі ў тым, што ім дано звыш 300 гатункаў плодарадных культур, якія прымяняюцца ва ўсіх кутках нашага Саюза. Галоўнае значэнне гэтага вялікага вучэння І. В. Мічурына заключаецца ў тым, што ён даў дзейную тэорыю, якая дае магчымасць практыкам сацыялістычнай сельскай гаспадаркі пераўтварыць расліны і жывёльны свет, стварыць новыя і новыя пароды і гатункі, панава на вышэйшай ураджаінасці.

Адным з лепшых паслядоўнікаў Мічурына з'яўляецца навадар навукі, Герой Сацыялістычнай Працы, акадэмік Т. Д. Лысенка. Ён адстаўляе вучэнне Мічурына ад нападкаў реакцыйнага, ад буржуазных ідэолагаў і паспяхова развівае далей вучэнне Мічурына.

Прамоўна гаворыць у заключэнне аб велізарным практычным значэнні навуковых дасягненняў акадэміка Т. Д. Лысенкі, аб іх масавым прымяненні ў нашай краіне. Яна заклікае вучоных і навуковых работнікаў шырока прапагандаваць матэрыялістычнае мічурынскае вучэнне, якое грунтуецца на прыніцах дыялектычнага матэрыялізму, накіравана на рэвалюцыйнае пераўтварэнне прыроды ў інтарэсах народа.

Старшы навуковы работнік Беларускай плодараднай вопытнай станцыі З. П. Собарава расказала да рабоце калектыва станцыі па выяўленню плодору новых мічурынскіх гатункаў.

На аснове вучэння І. В. Мічурына калектывы станцыі ўдалося стварыць звыш 40 тысяч гібрідных сеянцаў на плодарадных культурах і вывесці 25 новых гатункаў. Станцыя накілапа з розных географічных месцаў вырастае больш 3 тысяч гатункаў зорна і шырока карыстаецца расліннай рознастайнасцю ў сваёй практычнай селекцыйнай рабоце.

Заслужаны дзеят навукі лаўрэат Сталінскай прэміі прафесар Б. Я. Эльберг у сваёй прамове сшыніўся на пэўным уздыме перадавых ідэй, выражаных у работах І. В. Мічурына і Т. Д. Лысенкі, на работы савецкіх мікрабіялагаў.

Кандыдат біялагічных навук С. І. Налішчыца расказаў:

— На біялагічным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта реакцыйны вейсманісцка-марганісцкі напрамак прадастаўляў прафесар Вейсман. Маскіруючы тым, што ён прапуе ў іншай галіне навукі, ён працягваў реакцыйны ідэй марганісцка студэнтскай моладзі.

— Праф. Вейсман быў і астацка перакананым марганісцка, — гаворыць прамоўца, — таму наўна гукала выступленне праф. Годнева, які выказаў адзіліненне—навашта, моў, Вейсману было лёзі ў генетыку. У сапраўднасці праф. Вейсман добра

разумее генетыку, але разумее марганісцка і ніколі не стане мічурынцам.

Але як-жа атрымаецца, што кіраўніцтва біялагічнага факультэта ўніверсітэта не прыняло адпаведных мер для таго, каб папярэдзіць усё гэтае факты? Гэта можна вытлумачыць гілым акадэмічным лібералізмам, нежаданнем пакрыўдзіць каго-небудзь, рэзка выказаць сваю думку. Рад работнікаў універсітэта замкнуўся ў сваёй вузкай ікарэпуе, самаўхіліўся ад больш шырокіх пытаняў біялогіі.

Час, нарэшце, разгарнуць прынцыповую крытыку ва ўсім жыцці ўніверсітэта.

Прафесар Б. А. Вакар паведаміў аб тым, што «іго раней вабілі ідэй» Маргана—Мендэля—Вейсмана і што толькі зараз ён пераканаўся ў тым, што «ні ідэй Вейсмана, ні тэорыя Маргана, ні тэорыя Мендэля не з'яўляюцца правільнымі», што ён «пераканаўся, што нарэшце не адпраўдзілі, работа праішла дарэмна і прыходзіцца шкадаваць, што так шмат часу патрачана на вывучэнне хлама-смаў».

Аднак праф. Б. А. Вакар нічога не сказаў аб реакцыйнай сутнасці і бесплоднасці яго работ, абшюў маўчаннем сваю навукова-даследчую і выкладчыцкую дзейнасць у Беларускай сельскагаспадарчай інстытуце ў Гораках, дзе ён прапагандаваў ідэй Вейсмана—Мендэля—Маргана.

Член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР В. І. Шмепель, гаворачы аб рабоце Горацкага сельскагаспадарчага інстытута, паведаміў:

— У гэтым інстытуце курс на кафедры развіцця сельскагаспадарчых жывёл чытаўся дацэнтам Леперам у духу мендэлісцка-марганісцка. Тут выступіў у якасці лектара агрэсіўны марганіст прафесар Барысенка.

Паміж даследчай работай праф. Вакара і даследчай работай адкрытага марганіста Жэбрака можна смела паставіць знак роўнасці.

Прафесар Вакар спасылкаецца ў сваіх артыкулах на работы Хіжыяка і Жэбрака, а наколькі яны «плённыя», вядома хоч-бы па таму, што апорны пункт гібрідызцыі, якім кіраваў прафесар Жэбрак, выдаткаваў 700 тысяч рублёў, не даўшы практычных вынікаў. Наўна ў інстытуце на вучоным савецце паспех абмеркаваліся вынікі сесіі УАСГНІ. Асноўны дакладчык—прафесар Вакар, які хутка перафармаваўся ў мічурынца, абмежаваўся перакананнем таго, што было сказана на паседжанні сесіі, але не крытыкаваў сваіх няправільных поглядаў. Аднак-жа работы прафесара Вакара, які прафесара Жэбрака, не маюць ніякай вытворчай значнасці. Калі вынікі «спраў» Жэбрака, на якія затрачаны сотні тысяч рублёў, можна змясціць у некалькіх праірабах, то ўраджаі ў «вопнатнага ўчастка» Вакара можна захаваць у адной праірабі.

Ідэалістычныя кіраўніцтва інстытута было перададана дырэктару ў рукі прафесара Вакара, які з'яўляўся вучоным сакратаром інстытута, і яго думка была рашаючай пры падборы работнікаў на тыя ці іншыя кафедры. У адносінах прыхільнікаў адзіна навуковага напрамку ў біялогіі—Мічурына—Лысенкі прымаіся недастойныя метады выжывання. У гэце «Савецкая Беларусія» работнікам, блізкім да кіраўніцтва інстытута, доўгі час давалася накіраваная, тэндэцыйная інфармацыя аб работах Беларускага сельскагаспадарчага інстытута, змавалася меўшая тат месца прапаганда марганісцка.

У заключэнне тав. Шмепель сшыніўся на сур'ёзных недахопах у рабоце кіруемага ім Інстытута сацыялістычнай сельскай гаспадаркі Акадэміі навук БССР. Ён адзначыў, што інстытут даўка яшчэ не выконвае тых заданняў, якія на яго ўскладзены, недастаткова звязаны з сельскагаспадарчай вытворчасцю.

Кандыдат сельскагаспадарчых навук Л. А. Скрыпнічона прысвечыў сваё выступленне ролі агратэхнікі ва ўздыме ўраджаінасці. Праведзены вопыты на Беларускай вопытнай плодараднай станцыі пераканана паказалі, што агратэхнічныя прыёмы з'яўляюцца магчымым рыхотам кіравання працэсам росту і развіцця раслін. Распрацаваны вопытнай станцыі спосабы вырощвання пшэбу і таматаў ужываюцца ў многіх абласцях Савецкага Саюза.

Галоўны аграном Горацкага раёна сельскагаспадарчага інстытута сельскагаспадарчых навук Л. Б. Неймарк адзначыў, што мічурынскае вучэнне стала магчымым усенародным рухам. Вучэнне Мічурына і Лысенкі аказаліся пераважным практыкай сацыялістычнага будаўніцтва. Асноўныя калгасы Горацкага раёна, следуючы ўказаням Т. Д. Лысенкі, дабіліся высокіх ураджаў.

— Гэтыя поспехі, — гаворыць Л. Б. Неймарк, — былі-б большыя, калі-б калектывы Беларускага сельскагаспадарчага інстытута ў Гораках працягнулі дапамагаў калгасам, калі-б у той літаратуры, якую выпускае інстытут, больш прапагандаваліся ідэй Мічурына, Лысенкі і Вільяма. Я магу дапоўніць спіс марганісцкіх работ, апублікаваных у працах інстытута. На кафедры праф. Вакара яго асістэнтам Т. Б. Вакар праведзена работа, якая паслужыла ёй кандыдацкай дысертацыяй. І яны былі сёння прафесар Б. А. Вакар ні прабаваў тонка прадастаўляць, што ён не мендэліст-марганіст, з гэтай работы яго асістэнта вядзь, што кіруема ім кафедра батанікі заражана вейсманісцка-марганісцкім напрамкам.

У калгасах для вучоных ваякае поле дзейнасці. Недаўка ад інстытута выдатныя палі для ўкаранення дасягненняў навукі, але праф. Вакар і некаторыя другія вучоныя інстытута не прапавалі на карысць перадавой навукі і нашых калгасаў.

Прафесар Вакар вышюціў брашуру для калгаснікаў аб пазыям травасення, у якой ухітыўся нічога не сказаць аб аднаўленні трыналісці структуры глеб, аб аднаўленні ўрадлівасці глеб — гэтай галоўнай мэты травасення, як вучыў Вільям. Чаму забыты імяны Вільяма і Лысенкі ў гэтай брашурцы? Гэтае пытанне я хачу задаць галоўнаму рэдактару дырэктару інстытута праф. Каўчыну і аўтару гэтай работы. Чаму гэтая работа не была раскрытыкавана кіраўніком навуковай работы інстытута І. Ф. Гаркушам?

Кандыдат сельскагаспадарчых навук Н. Д. Мухін, работнік селекцыйнай станцыі «Заазер'е», гаворыць:

— Калектывам нашай станцыі прароблена вялікая работа. Мы зарэкам магчымасць любое насенне на працягу года-двух палешчыць так, што ў аднолькавых умовах заўсёды зможам атрымаць ад гэтага насення ўраджаі вышэй на 2—3—4 цэнтнеры. Распрацоўваючы пытанні насенневодства, мы таксама распрацоўвалі пытанні ўнутрыгатунаковага скржавання. Абнаўленне гатунку павялічыў ўраджаі.

Праф Жэбрак казыраў тым, што мічурынцы не могуць атрымаць гатую грэчку, як ён. Але мічурынцы і не імкнуліся атрымаць такую грэчку, якая давала-б на адной расліне толькі на 10 зярнят, хоць яны і буйныя. Нашай станцыяй на асноўна сапраўды навуковага мічурынска-вейсманісцкага метада стварэння гатунку атрымана грэчка, якая пераўтварылася па буйнасці зэрна «грэчку Жэбрака». У нас атрыман гібрід грэчкі, зэрні якой маюць буйную вагу і разам з тым гэтай грэчкі мае высокую прадуктыўнасць. У гэтым годзе мы мелі на асобных раслінках да 800 зярнят. 3 7 зярнят, якія ў нас былі, мы атрымалі 3,5 тысячы зярнят грэчкі.

Сшыніўшыся на іншых плённых работах станцыі, Н. Д. Мухін справядліва адзначыў:

— Вынікі работы вопытных станцый магі-б быць яшчэ большыя, калі-б Акадэмія навук аб'яднала дзейнасць навуковых работнікаў усёй Беларусі.

Член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР Н. М. Замціян, гаворачы аб сваёй навукова-даследчай рабоце ў галіне селекцыі жывёл, прызнаў, што ён недастаткова змагаўся з чужым мендэлісцка-марганісцкім напрамкам, і растлумачыў гэта тым, што поўнасна не зразумеў яго палітычнай сутнасці. Тав. Замціян адзначыў, што ён і яго супрацоўнікі былі адарваны ад практычных пытаняў сацыялістычнай жывёлагадоўлі.

Зусім не задаволаі прысутных выступленне сапраўднага члена Акадэміі навук БССР О. К. Недрава-Зіхмана, які вельмі многа гаварыў аб даўно вядомых існах і не знайшоў у сваё мужнасці крытычна аданіць спевах Акадэміі навук БССР.

Цэла было сустрача ўступленне звышняя калгаска «Авангард», Гомельскага раёна, М. П. Красніцай, якая падзялілася вопытам барацьбы свайго звана за высокі ўраджаі. У заключэнне яна сказала:

— Напа звяно з частю выканала слова, дазенае таварышу Сталіну. Мы дабіліся ўраджаю ў 31,8 цэнтнера (апладысментаў). Мы засеялі наш участак пшаніцай і жытам і будзем дабівацца ў 1949 годзе ўраджаю ў 35 цэнтнераў з гектара (апладысментаў).

Затым на паседжанні выступіў старшы навуковы супрацоўнік сакратар партыйнай арганізацыі Акадэміі навук БССР І. Г. Майсееў.

— У многіх з нас, — сказаў т. Майсееў, — сёння нехапае са-

праўднай партыйнай смеласці сказаць, што мы не былі пільныя і першымі да ўсіх праў реакцыйнай буржуазнай ідэалогіі. Гэта здарылася таму, што мы не ваялі ўпорнай, прынцыповай барацьбы за мічурынскую біялогію, за марксісцка-ленінскую ідэалогію ў навуцы.

Сшыніўшыся далей на рабоце праф. Кедрова-Зіхмана, т. Майсееў дае яму параду перабудаваць работу. — За дзесяць год работы ў спецыяльнай Акадэміі, гаворыць ён, прафесар Кедрова-Зіхман не вырасіў пытаняў выпавання, ужывання арганічных угнаенняў. Яны лепш сёння скажаць горкую праўду, чым даў прадаўжаць тое, што не дае ніякага практычнага эфекта? Тав. Майсееў крытыкуе недахопы ў рабоце вучоных Аддзялення біялагічных навук — прафесараў Годнева, Замціяна, Дарожкіна і другіх, вельмі слаба звязаных з практыкай сельскагаспадарчай вытворчасці.

Член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР праф. С. М. Мляхін гаварыў аб важнасці перадавой мічурынскай навукі ў справе фарміравання светапогляду маладых урочышчых кадраў, якія выпускаюцца медыцынскімі інстытутамі.

Дырэктар Інстытута філасофіі Акадэміі навук БССР І. М. Ільшын выказаў рад крытычных заўваг аб рабоце Аддзялення біялагічных навук, інстытутаў Акадэміі навук БССР і іх калектываў і паставіў пытанне аб неабходнасці перагледзець тэматыку інстытутаў, у прыватнасці, Аддзялення біялагічных, сельскагаспадарчых і медыцынскіх навук на 1948—1950 гг. у адпаведнасці з вынікамі сесіі УАСГНІ і рашэннем пашыранага паседжання Прэзідыума Акадэміі навук БССР.

Аграном Бабруйскага абласнога кіраўніцтва сельскай гаспадаркі Е. М. Рынькаў адзначыў у сваім выступленні, што Акадэмія навук павіна ўважліва звярнуць увагу на неабходнасць прадаўжаць барацьбу за выкарыстанне рэшткаў ідэалістычнага напрамку ў біялагічнай навукі і шырока прапагандаваць ідэй Мічурына—Лысенкі—Вільяма. Ён адзначыў, што да апошняга часу ў Беларускай сельскагаспадарчай інстытуце панавалі марганісцка-мендэлісцкае злучэнне з сямейнасцю і беспрычыснасцю. А. І. Лапо расказаў аб рабоце кіруемага ім аддзела селекцыі Інстытута сацыялістычнай сельскай гаспадаркі Акадэміі навук БССР. Буйнейшым недахопам у рабоце гэтага аддзела з'яўляецца недастатковая сувязь з калгасамі.

С. М. Маштаню — заг. лабараторыі фізіялогіі кок-сагызу Акадэміі навук БССР — падзяліўся вопытам прымянення мічурынскіх метадаў у вырощванні кок-сагы

Да 120-годдзя з дня нараджэння Л. Н. ТАЛСТОГА

Вялікі пісьменнік зямлі рускай

Народная вайна ў эпапеі Л. Н. Талстога

Божна, хто ўпершыню ўважліва знаёміцца з жыццём і творчасцю Л. Н. Талстога, здаўляюць маштабы і вышні яго творчай дзейнасці. У сваіх творах, якія складаюць сотню аб'ёмных тамоў, ён даў глыбокае адлюстраванне важнейшай эпохі ў жыцці рускага народа. Паводле слоў Горкага, Талстой «расказаў нам аб рускім жыцці амаль столькі, колькі ўся астатняя наша літаратура». Раскрываючы сэнс сваіх слоў, Горкі пісаў далей: «Гістарычнае значэнне работы Талстога ўжо перажытага рускім грамадствам за ўсё XIX стагоддзе, і кнігі яго застаўніца ў стагоддзях, як помнік ушартаў працы, зробленай геным; яго кнігі—дакументальнае выкладанне ўсіх пошукаў, якія прадпрыняла ў XIX стагоддзі асоба моцная, у матах знайшлі для сябе ў гісторыі Расіі месца і справу».

Б. БУРСАЎ

Талстой, ёсць і сваё слабасць. Ён прычынава адмаўляе ролю рэалістычнага пачатку ў дзейнасці палкаводца. «Кутузаў,—піша Талстой,—пагарджаў і ведамі і розумам, і ведаў нешта другое, што павінна было вырашыць справу,—нешта другое, незалежна ад розуму і ведаў». Ва ўгледы сваёй ідэалістычнай філасофіі Талстой адыходзіць ад гістарычнай праўды ў абмежаваны вобраз Кутузава. Асноўны падлажні гэтай філасофіі сфармуляваны пісьменнікам у «Вайне і міры». Галоўнае з іх—чалавек павінен сена падпарадкавацца натуральнаму ходу падзей, ён з'яўляецца не гаспадаром, а нявольнікам гісторыі.

на крытыку «верхня» пласты дваранства і сталічнай бюракратыі. Каб убачыць, як узрос крытычны напас Талстога, трэба параўнаць вобраз князя Курагіна з вобразам Кароніна. Гэта, несумнянна, блізка вобразы. У Курагіне Талстой крытыкуе грамадскае тунэаства, непамерную прагу да нажывы, адсутнасць асабістай і грамадзянскай вартасці. Усім гэтым якасці надзелены і Каронін. Але калі Курагін выступае перад чытачом як прадстаўнік пэўнай сацыяльнай групы—«вархоў» сталічнага служылага дваранства, які Каронін усваілае сабой праз уласнае жыццё,—рукаса самаўладства і яго палітыка-бюракратыі.

роддзя і, у сваіх апошніх творах, абрушыўся з палымаянай крытыкай на ўсе сучасныя дзяржаўныя, царкоўныя, грамадскія, эканамічныя парадкі, якія заснаваны на заняволенні мас, на галечы іх, на разарванні сягн і дробных гаспадароў паогул, на гвалце і двухдушнасці, якія зверну даміну пранізваюць усё сучаснае жыццё».

У 90-я гады Талстой стварае свой апошні вялікі раман «Васкрасенне». У гэтым рамане пісьменнік паказвае гістарычна непэражывальны рэвалюцыі. Але рэвалюцыйны метады барацьбы ім катэгарычна асуджаюцца. Аўтарскую думку ў рамане часта выказвае галоўны герой—Нялюдаў. Адмовіўшыся ад свайго прывілеяванага становішча, парваўшы са сваім класам і рашуча асузіўшы яго, Нялюдаў бачыць выратаванне для Расіі не ў рэвалюцыі, а ў рэлігіі. Прапаганду рэлігійнага самаўдасканалення і з'яўлення найвялікшай слабасці Талстога.

Талстой не спыняў літаратурнай дзейнасці да апошніх дзён свайго жыцця. У 900-я гады ім была напісана вялікая колькасць твораў, у тым ліку артыкулы «Не магу маўчаць» і выдатная апавесць «Хаджы-Мурат».

Аб тым, якое вялікае значэнне Талстога, гаворыць той факт, што Ленін напісаў аб ім рад артыкулаў, ды яшчэ, акрамя таго, многа раз звяртаўся да яго творчасці ў другіх сваіх работах. Адна з сваіх артыкулаў Ленін назваў «Леў Талстой, як люстра рускай рэвалюцыі». Сама гэтая назва паказвае, што ім Талстога Ленін звязваў з першай рускай рэвалюцыяй. Ленін так пісаў аб Талстым: «Яго сусветнае значэнне, як мастака, яго сусветная вядомасць, як мысліцеля і прапаведніка, і тое, і другое, адлюстраванае па-свойму сусветнае значэнне рускай рэвалюцыі».

Руская рэвалюцыя з'явілася крокам наперад у грамадска-палітычным развіцці чалавецтва. Талстой, геніяльна асвятліўшы ўсю эпоху падрыхтоўкі гэтай рэвалюцыі, зрабіў «крок наперад у мастацкім развіцці ўсяго чалавецтва».

Першая руская рэвалюцыя была па сваёму характару сялянскай буржуазнай рэвалюцыяй.

Сялянства неавідзела эксплуататары клас, але не ведала, як знішчыць яго, як заяваць сваю волю. Гэта знайшоў сваё выяўленне ў творчасці Талстога.

Ленін у сваіх артыкулах праводзіць наступную думку: Талстой належыць «галоўным чынам да эпохі 1861—1904 гадоў». Гэта значыць, што ўжо 1905 год з яго развортан рэвалюцыйных падзей не мог знайсці аб'ектыўнага адлюстравання ў творчасці Талстога.

У 1905 годзе народныя масы, у тым ліку і сялянства, уключыліся ў рэвалюцыйны рух. У рэвалюцыйнай барацьбе сялянства выявіла ўсе тры недахопы, якія і нарадзілі «талстоўшчыню», г. зн. слабых бакі творчасці Талстога і ўсё яго вучэнне. Разам з тым у ходзе самой рэвалюцыі сялянства, якім кіраваў рабочы клас і большавіцкая партыя, пачало выяўляцца ад сваіх недахопаў. «1905 г.—піша Ленін,—быў пачаткам канца ўсходняй нерухомасці. Імяна пагатам гэты год прынёс з сабой гістарычны канец талстоўшчыне».

Такім чынам, паказваючы веліч Талстога, яго сусветнае значэнне, Ленін у той-жа час выкрывае «крыжыны супярэчнасці» ў творчасці геніяльнага мастака. Ленін дакладна ўказвае тры бакі ў творах Талстога, якія яшчэ ў 1905 годзе трэба было пераадолець, ад якіх патрэбна было рашуча адмовіцца. Ленін у сваіх артыкулах гаворыць не толькі аб велічы і неўміручасці Талстога, як мастака. Ён рашуча выступіў супроць адсталых і рэакцыйных бакоў яго творчасці. Ленін выступіў супроць таго, што гаварыў аб Талстым, як аб «настаўніку жыцця».

Геніяльныя ленынскія артыкулы аб Талстым дапамагаюць нам разабрацца ў складанай і супярэчливай творчасці вялікага пісьменніка зямлі рускай, узяць тое, што для нас блізка і дорога, і адкінуць тое, што для нас варажае і служыць перашкодай на шляху справе.

Праблема вайны і абарона айчыны, вобразы герояў і рывах войну—свагароў супроць імшаземных ворагаў паўставаў перад Талстым з усё большай выразнасцю на меры таго, як ён усё больш і больш задумваўся над дэсам дзяржавы і народа.

Творчасць Талстога сведчыць аб тым, што роздумы пісьменніка над гэтымі праблемамі прайшлі праз рад этапаў свайго развіцця. У час напісання каўказскіх апавяданняў, у пачатку 50-х гадоў, Талстой у гэтым пытанні стаіць на адцягнена-маралістычнай пазіцыі. У апавяданні «Набег» (1852 г.), у нарысе «Рубка леса» (1854—56 гг.) ён не прызнае ніякай вайны, незалежна ад яе мэты і характару. Яна для яго проста «незразумелая з'ява», толькі бяссэнсіца і толькі жорсткасць.

Але рэчаіснасць сярэдзіны 50-х гадоў, напад саюза варажых дзяржаў на Расію, герцаічная барацьба рускай арміі на бастыёнах Севастопаля паказалі Талстому неабходнасць іншых адносін да гэтай праблемы. Ставічыся з ранейшай нянавісцю да вайны, ён не мог не прызнаць свяшчэннай барацьбу за незалежнасць і свабоду радзімы. Суровы і прастой героікай бітваў праяснуты старонкі яго «Севастопольскіх расказаў» (1855 г.).

Але сумныя роздумы аб няўдачы Крымскай кампаніі штурхалі думку пісьменніка да таго, каб спыніцца на маючых больш радасных. Няўдача паражэння супроцьстаяла славе перамог. Узнікла патрэбнасць, апраўданая справядлівасцю, паказаць тую маральную сілу, якая дазволіла рускаму народу прайсці праз усё выпрабаванні лёсу. Так узнікла задума «Войны и мира».

Гістарычная канцэпцыя, паказаная ў аснове рамана, робіцца больш выразнай, калі мы чытаем артыкулы В. І. Леніна пра Талстога. Як вядома, В. І. Ленін указаў на тое, што Талстой, які належаў да вышэйшай памешчыцкай знаці, «спарваў з усімі прывычнымі поглядамі гэтага асяроддзя» («Л. Талстой і сучасны рабочы рух») і перайшоў на пазіцыі патрыярхальнага сялянства. Выяўляючы «настой прыміўнай сялянскай дэмакратыі» («Л. Талстой»), Талстой, як пісьменнік і ідэолаг,—поўны «крыжыных супярэчнасцяў». З аднаго боку—ён у сваіх «першакласных творах» зрывае «ўсе і ўсялякія маскі» з капіталістычнай эксплуатацыі, з урадавых законаў, з камедый суда і г. д. А з другога боку,—не ведаючы шляхоў перабудовы жыцця, ён ідзе далей патрабаваньняў асабістага самаўдасканалення і «спрыяльнага злу прымусам» («Л. Талстой, як люстра рускай рэвалюцыі»).

Тыя-ж крыжылівыя супярэчнасці выяўляюцца і ў яго гістарычных поглядах. Талстой лічыць, што чалавек, свабодны і асабістым жыццём, скланы ў грамадскім, таму што ён «служыць бессвадомай зброй для дасягнення гістарычных агульначалавечых мэт» (Творы, частка VII, М. 1897, стар. 9).

Прызнаючы абмежаванасць чалавечай волі гістарычнымі ўмовамі, ён, аднак, узводзіць гэтыя ўмовы да містычных, незразумелых чалавечых розуму прычын, прызнае фаталізм падзей і непэражывальнасць пакарнасці перад імі. У гэтым плане асабіста характэрны яго погляды на прычыну перамогі. Перамога, на думку Талстога, абумоўлена воляй падданай масы, «духам войска»; «дух войска ёсць сумножнік на масу, які дае вытвар сілы». Але, правільна разумеючы велізарнае значэнне волі масы да адоры і перамогі, Талстой, у адпаведнасці са сваёй тэорыяй, зусім адмаўляе ролю чалавечай асобы ў кіраўніцтве падзеямі, значэнне стратэгічных планаў. Для яго аны—наўная выдумка кабінетных тэарытыкаў, таму што, на думку Талстога, па плану не ваююць... Мы, сведаі надзвычайных грамадзянскіх падзей, уладальнікі Вялікай Айчынай вайны Савецкага Саюза, разумеем велізарнае значэнне народнай сілы. Але мы разумеем і вялікае значэнне стратэгічнага плана—геніяльнага Сталінскага плана перамогі,—які забяспечыў перамогу над ворагам. Стварэнне эпапеі «Война и мир» папярэдзіла вялікая работа пісьменніка на вывучэнню матэрыяла. Але ўвесь гэты матэрыял—дакументы, лісты, успаміны, навуковыя даследаванні—былі падпарадкаваны агульнаму разуменню Талстым эпохі дванаццаціга года, яго асэнсаванню характара Айчынай вайны, як вайны народнай, яго поглядам на гістарычны працэс. Гэтымі агульнымі прадумовамі вызначаліся і абрысы асоб, намаляваных пісьменнікам, і характар іх дзейнасці, намаляваны ў рамане. Яго гістарычны персанажы пры ўсім сваім падобенстве з дзеячамі дванаццаціга года, разам з тым, адлюстравваюць і тэарэтычныя погляды самога раманиста.

*
Праф. Б. НЭЙМАН
*

ты матэрыял—дакументы, лісты, успаміны, навуковыя даследаванні—былі падпарадкаваны агульнаму разуменню Талстым эпохі дванаццаціга года, яго асэнсаванню характара Айчынай вайны, як вайны народнай, яго поглядам на гістарычны працэс. Гэтымі агульнымі прадумовамі вызначаліся і абрысы асоб, намаляваных пісьменнікам, і характар іх дзейнасці, намаляваны ў рамане. Яго гістарычны персанажы пры ўсім сваім падобенстве з дзеячамі дванаццаціга года, разам з тым, адлюстравваюць і тэарэтычныя погляды самога раманиста.

У гэтых адносінах асабліва характэрная фігура Кутузава. У ёй ёсць многа гістарычна прайзданага. Сіла Кутузава, як правадцыра Айчынай вайны,—у яго любві да народа, у яго веры ў народ, у яго сувязях з народам. Гэтыя яго шчырыя і працывага паучэнні ідуць з глыбіні сэрца праслаўленага война. «Якім чынам»,—ставіць пытанне Талстой,—«гэты стары чалавек, адзін, у процілегласць меркаванню ўсіх, мог угадаць так справядліва значэнне народнага сэнсу падзей, што ні разу за ўсю сваю дзейнасць не зрадыў яму?». Крыніцай разумення падзей, на думку Талстога, было імяна гэтае паучэнне. Яно выяўляецца ў разуменні людзей, у асабістай тактоўнасці абходжання з імі, ва ўменні гаварыць проста, шчыра і даходліва. Яно выяўляецца і ў самай глыбокай веры Кутузава ў наступную перамогу. У рамане ёсць выдатная сцэна, у якой малюецца адзін з эпизодаў Барадзінскай бітвы. Немец на рускай службе флігель-ад'ютант Вальцоген не без задавальнення дакладвае галоўнакамандуючаму аб тым, што быццам-бы «войскі ў поўным разладзе». Кутузаў зноса спыняе яго: «Як асмелваеце вы, міласцівы гасудар, гаварыць гэта мне. Вы нічога не ведаеце... Непрыцель адкінуты на левым і разбіты на правым фланзе... І справа не ў тым, наколькі гэтыя словы дакладна адпавядаюць становішчу арміі ў дадзены момант. Тое, што сказаў Кутузаў, вынікала не з хітрых меркаванняў,—адзначае Талстой (VIII, 348—350); яно было вынікам веры ў перамогу, гэтая вера была спраўджана наступнымі падзеямі.

Аднак, вобраз талстоўскага Кутузава не зусім супадае з гістарычным. Савецкія даследчыкі паказваюць выдатнага палкаводца не толькі асабіста храбрым воінам, але і мудрым стратэгам. У яго было два стратэгічныя прычыны: наступовае знясіленне праціўніка і рашучае знішчэнне яго сілы. Для ажыццяўлення гэтага Кутузаў карыстаўся адступленнем, нечаканым перасоўваннем войск, канцэнтраваным ударам па асобных частках праціўніка і г. д. Па волю Талстога, у адпаведнасці з яго тэорыяй, у Кутузава, аказваецца, не было ніякага стратэгічнага плана: «Кутузаў шматдзёсна ваенным вопытам ведаў і спрытакываным розумам разумеў, што кіраваць сотнямі тысяч чалавек, якія змагаюцца са смерцю, нельга аднаму чалавеку, ведаў, што вырашаюць лёс бітвы не распараджэнні галоўнакамандуючага ні месца, на якім стаіць войскі, ні колькасць гармат і забітых людзей, а тая няўдольная сіла, якая называецца духам войска» (VII, 345). Так рускі палкаводзец робіцца выяўленнем талстоўскага погляду. Натуральна, што спрытакываным воін разумеў значэнне «духа войска». Але ён не мог не надаваць значэння пазіцыям арміі—«месцу, на якім стаіць войскі», як не мог ён не лічыцца з колькасцю і якасцю ўзбраення... Тут, як і ў раздзё другіх месц рамана, Талстой адыходзіць ад гісторыі і стварае вобраз той пакарнасці лёсу і фатальных адносін да падзей, якія не былі ўласцівы ў сапраўднасці Кутузаву.

Вобраз галоўнакамандуючага, у разуменні Талстога, вельмі своеасабліва дапаўняецца вобразам простага салдата Платона Каратаева. Паміж правадчыком узброеных сіл і радавым старою арміі пісьменнік прапавідае сувязі. У адпаведнасці са сваёй тэорыяй Талстой зрабіў Каратаева ахвярай лёсу. Платона памылкова аддаў ў салдаты. Але ён не параклае. Наадварот, ён запэўнівае слабе, што гэта і лепшаму. Яго не ўзялі-б, пайшоў-бы ў армію многасямейны брат, вось і было-б нашчасе для ўсёй сям'і... Мова Платона пераслана словамі пакарнасці і прымірэння: «Лёс галавы шукае», «не нашым розумам, а божым судом». Зразумела, што гэты вобраз створаны ва ўгледы памылковай тэорыі, вельмі мала падобны на сапраўднага, тыповага селяніна, воіна, абарончу айчыны, які памітае свае крыжы і знаяці і выяўляе свой гнеў у агні народнага паўстання.

Але сам Талстой, як геніяльны мастак, адчуваў сілу супраціўлення ў рускім народе. Гэтая сіла відаць праз налет своеасабліва маралізацыі, і ў вобразе Кутузава, калі ён, не ў адпаведнасці з тэорыяй Талстога, даводзіць генералам неабходнасць пакінуць Маскву і тым самым выратаваць войска, або калі ён прымушае Напалеона, які адступае, ісці па смаленскай дарозе. Гэтая сіла супраціўлення, гэтая стрыманая і спакійная мужнасць відаць у раздзё вобразаў рамана. Гэтыя рысы мы адчуваем і ў сціплым і храбрым афіцэры Тушыне, спрытакываным артыстэрысту. Яны абумовілі непэражывальнасць палка Андрэя Балконскага, салдаты якога нерухама стаіць пад агнём непрыяцельскіх снарадаў. Талстой падкрэслівае і бадзёрнасць рускага салдата, і яго храбрасці, і вышнюю яго патрыятычную свядомасці. Сорцы салдат поўны непэражывальнай любві і роднаму гораду, які яны гатовы абараняць да апошніх сіл: «Усім народам наваліцца хоцьці, адно слова—Масква» (VII, 268).

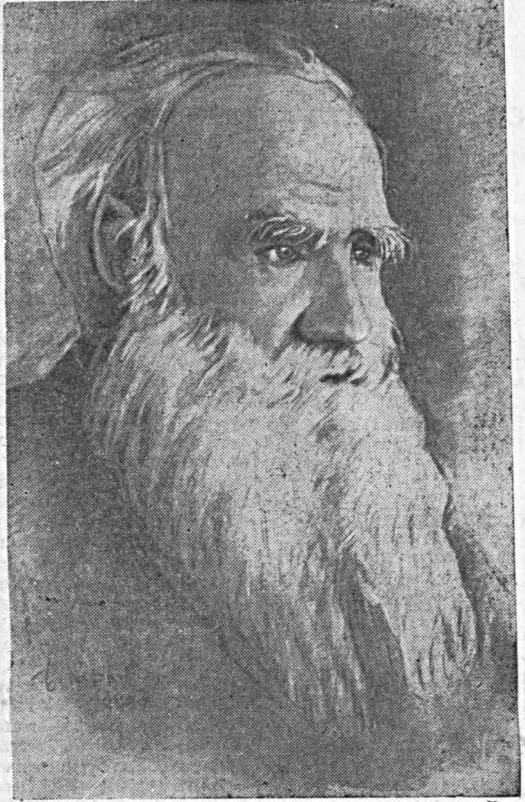
Аднак, перамога 1812 года была абумоўлена не толькі мужнасцю рэгулярнай арміі, але і дзейнасцю партызанскіх атрадаў. Паказваючы гэтыя атрады, Талстой задумваецца над іх своеасаблівай тактыкай. Ён выказвае выдатную думку, якая не раз потым часта прыводзілася ў артыкулах і якая так мала падобна на талстоўскую філасофію пакарнасці лёсу: «добра таму народу, які ў хвіліну выпрабаванняў з працівай і лёгкасцю ўзімае першую трапіўшую дубіну і б'е ёй да таго часу, пакуль у душы яго паучэнне знявагі і помсты не замяняецца пагардай і жадасцю».

Сіла арміі і партызан у тым, што яны ў сваім паучэнні дзейнага патрыятызма адзіны са сваім рускім народам. У звычайны час, сярод штодзённых бытавых умоў, гэтае паучэнне можа быць і не заўважана. Але ў хвіліну грознай небяспекі яно ператвараецца ў агонь. Гэтае паучэнне—у сэрцы сялян Уласа і Карпа, якія прадаюць сваё сена толькі рускай арміі. Яно—у сэрцах гаражан, якія не хочучь заставацца пад уладай ворага. Яно—у лепшых людзях дваранскага асяроддзя—у Андрэі Балконска, Пёры Вязухаве, Паташы Раставой. Але яго няма ў большасці дваранскай знаці—у людзей, варажых сваёй айчыне і свайму народу.

Геніяльная эпапея Талстога, якая ахвільвае велізарную колькасць людзей, рознастайныя пласты грамадства, якая малое самаля рознастайным паучэнні і перажыванні, з'яўляецца па глыбіні разумення жыцця, па сіле мастацкага адлюстравання адным з лепшых твораў сусветнай літаратуры.

Горкі ў сваіх успамінах малое надзвычай цікавую спынку. В. І. Ленін некай раз, перачытаўшы «Войну и мир», запытаўся, ці можна побач з Талстым паставіць каго-небудзь з сучасных заходне-еўрапейскіх пісьменнікаў? І адкаж яго быў рашучы і дакладны: «Яма каго!».

Мы, людзі Савецкай краіны, з законным паучэннем гордзімся гаворыць, што найвялікшы пісьменнік канца XIX і пачатку XX стагоддзя, які стварыў геніяльную эпапею пра вайну 1812 года, належыць нашаму народу.

Л. Н. ТАЛСТОЙ. Мастак Б. Карпаў.

рыі. Філасофскія раздзелы «Вайны і міра» настойліва прапаведуюць пасівізм і фаталізм. Як мастак, Талстой часта адмаўляе тое, што сам прапаведваў у якасці філосафа і мараліста. Аднак, народка пасівізм Талстога пранікаў і ў мастацкую тканіну яго твораў. Шкоды ўплыву рэакцыйнай філасофіі пасівізма выявіліся пры стварэнні пісьменнікам вобраза Кутузава. Кутузава Талстой паказвае то валавым і актыўным палкаводцам, які планарна арганізуе разгром ворага, то пасіўным усладкай ініцыятывы.

Найбольш поўным выяўленнем пасівізма Талстога з'яўляецца вобраз Платона Каратаева—найменш жыццёвы з усіх вобразаў «Вайны і міра». Да ўсяго, што адбываецца ў свеце, Платон Каратаев адносіцца абьякава. Калі здарылася тая ці іншая падзея—значыць, яна павінна была здарыцца. Навошта-ж думаць аб ёй? І Платон Каратаев ні аб чым не задумваецца. Ён да ўсяго гатовы і ўсюму пакарны.

У сваіх раманах Талстой заўсёды ўдзямаў каранымі праблемамі жыцця народа. І кожны новы яго раман даваў сацыяльнае і палітычнае вострае вырашэнне гэтых праблем. Вялікатнасць ў сваім імкненні да праўды думка мастака ўсё больш рашуча ўскрывава перад ім хібы эксплуатацыйскага ладу.

«Анна Карэніна»—другі па велічыні раман Талстога. Крытычны напас пісьменніка, які выявіў сабе з такой сілай у «Вайне і міры» і ў больш ранніх творах,—набыў тут значна большы размах і вострыню.

У «Анне Карэнінай» два паралельныя сюжэты: Анна—Каронін—Вронскі і Біці—Ленін. Разгортваючы першы сюжэт, Талстой блізкі-

тчыны апарат. Каронін—не чалавек, а бядушная машына. Сваім бядушным ён аджуртывае аб сябе сваю жонку. І нават пасля таго, як яна пакажала другога чалавека, ён думае не аб тым, каб вярнуць яе да сябе, але аб тым, каб яна агульнапрынятым спосабам хавава ад акружаючых свае любоўныя сувязі. Каронін не меў патрэбы ў сям'і, якая заснавана на трывалых і шчырных паучэннях. Ён чыноўнік у сваіх сямейных справах.

Анна Карэніна, яго жонка—першая ахвяра той сістэмы, якую ўсваіла яе муж. «Законнага» калішня яна не знаходзіць. Каронін не ведае, што такое каханне. За «снезаконнае» каханне яе асуджае грамадства. Затраўленая, яна гіне. І гібель яе гаворыць аб адным: покуль пануюць людзі, падобныя на Кароніна, яны будуць губіць і душыць усё сапраўды чалавечае.

Разгортваючы другі сюжэт у рамане, Талстой расказаў аб вялікім пераломе ў гісторыі Расіі. Ленін у сваіх артыкулах неаднаразова ўказваў на тое, што ў творчасці Талстога «надзвычай рэльефна выявілася «эпоха пасля 1861 і да 1905 г. г.» «Вуснамі В. І. Леніна ў «Анне Карэнінай»,—піша В. І. Ленін,—Л. Талстой надзвычай ярка выявіў, у чым заключаўся пералом рускай гісторыі за гэтыя поўвека».

У той перыяд, калі пісалася «Анна Карэніна», завяршаўся пераход Талстога з боку дваранства на бок патрыярхальнага сялянства. У артыкуле Леніна «Л. Н. Талстой і сучасны рабочы рух» мы чытаем: «Па нараджэнню і выхаванню Талстой належыць да вышэйшай памешчыцкай знаці ў Расіі,—ён парваў з усімі прывычнымі поглядамі гэтага ася-

Творы Л. Н. Талстога на беларускай мове

Творы Л. Н. Талстога неаднаразова выдаваліся на беларускай мове. Да Вялікай Айчынай вайны ў Беларусі было выдадзена асобнымі кніжкамі 16 твораў Л. Н. Талстога агульным тыражом каля 170305 экзэмпляраў. Сярод іх: «Анна Карэні-

на», «Васкрасенне», «Севастопальскія апавяданні», «Каўказскія нявольнікі» і інш. У 1948 годзе Дзяржаўнае Выдавецтва БССР тыражом у 20000 экзэмпляраў выдала апавесць «Хаджы-Мурат», якая да вайны ў Беларусі вытрымала два выданні.

Талстоўскія дні ў рэспубліцы

Шырока адзначаецца ў рэспубліцы 120-годдзе з дня нараджэння вялікага рускага пісьменніка Л. Н. Талстога. На прадпрыемствах Мінска арганізаваны талстоўскія літаратурныя чытанні. На Мінскім аўтамабільным заводзе кандыдат філалагічных навук І. Гутараў прачытаў лекцыю на тэму: «Ленін аб Талстым», на якой прысутнічала звыш 500 рабочых.

У Беларускім Дзяржаўным універсітэце склікаецца паседжанне студэнтскага навуковага таварыства, дзе будуць заслуханы даклады аб Талстым. У бібліятэцы імя Горкага адкрылася выстаўка твораў Л. Н. Талстога. Такія-ж выстаўкі арганізаваны ў бібліятэках Віцебска, Магілёва, Брасла і іншых гарадоў рэспублікі. (БЕЛТА)

Выстаўка, прысвечаная Л. Н. Талстому

Мінская абласная бібліятэка імя А. С. Пушкіна да 120-годдзя з дня нараджэння Л. Н. Талстога арганізавала выстаўку літаратуры, прысвечанай вялікаму рускаму пісьменніку. Асобны раздзел выстаўкі займаюць артыкулы В. І. Леніна аб творчасці Л. Н. Талстога: «Леў Талстой, як люстра рускай рэвалюцыі», «Л. Н. Талстой і сучасны рабочы рух», «Талстой і пролетарская барацьба», а таксама працы літаратуразнаўцаў аб Талстым.

Бібліяграфічны аддзел Баранавіцкай абласной бібліятэкі падрыхтаваў рэкамендацыйны спіс літаратуры аб жыцці і творчасці Л. Талстога. У чытальнай зааі бібліятэкі арганізавана выстаўка кніг.

Сярод іх—вядомыя творы В. І. Леніна аб творчасці Л. Талстога: «Леў Талстой», «Талстой і руская рэвалюцыя», «Леў Талстой як люстра рускай рэвалюцыі», працы літаратуразнаўцаў Луначарскага, Яголіна і др. Тут-жа выстаўлены буйнейшыя творы пісьменніка: «Вайна і мир», «Анна Карэніна», «Хаджы Мурат» і інш.

